

Bygdevekstavtale

mellom

**Staten v/ Kommunal- og distriktsdepartementet,
Møre og Romsdal fylkeskommune og pilotkommunene
Aure og Smøla**

2025-2028

1. Bakgrunn

Målet med bygdevekstavtaler er å bidra til bosetting, tilgang på kompetent arbeidskraft og fremtidsrettet næringsutvikling i de minst sentrale deler av Distrikts-Norge. Målgruppen for ordningen er de minst sentrale distriktskommunene. Departementet har oppfordret til samarbeid mellom kommuner.

Fem pilotområder ble høsten 2022 etter søknad valgt ut til å prøve ut bygdevekstavtaler som nytt distriktspolitisk virkemiddel. Vinteren 2024 ble fem nye pilotområder valgt ut til å prøve ut virkemiddelet. Det er i dag totalt ti bygdevekstpiloter spredt over hele landet.

Avtalene skal i hovedsak gi rammer for relevante samarbeidsparter til å utforske behov og handlingsrom for nye løsninger som kan komme flere distriktskommuner til gode. Gjennom forberedende arbeid med bygdevekstavtalen er det identifisert ulike innsatsområder som representerer særlige utfordringer i området. Disse er gjengitt som delmål under kap. 6 i avtalen. Staten ser behov for å støtte opp under arbeidet med bygdevekstavtalene, og skal gjennom et samarbeid med kommunene og andre parter utforske lokalt tilpassede løsninger til disse utfordringene.

2. Hovedparter i avtalen

Hovedparter i denne avtalen er:

- Smøla kommune
- Aure kommune
- Møre og Romsdal fylkeskommune [med forbehold om endelig politisk vedtak]
- Kommunal- og distriktsdepartementet er koordinerende hovedpart på vegne av staten, herunder øvrige departementer, Distriktssenteret og Statsforvalter

Avtalekommunene forplikter seg som hovedparter i avtalen til å prioritere innsats mellom delmålene i samarbeid med fylkeskommunen og staten som hovedparter for avtalen, samt utforme handlingsplan med konkretiserte/konkrete tiltak i samarbeid med aktører navngitt som samarbeidsparter under hvert delmål i avtalen.

Avtalekommunene skal fordele midler fra tilskuddsordningen for bygdevekstavtaler, samt egne ressurser, mellom delmålene i handlingsplanen.

Avtalekommunene forplikter seg til å videreføre, følge opp og bygge opp under etablerte samarbeid seg imellom, samt vurdere ytterligere samarbeid, herunder samarbeid om velferdsproduksjon og øvrige kommunale oppgaver.

Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) forplikter seg som hovedpart i avtalen til å bidra med faglig rådgivning, evaluering og erfaringsdeling i prosessen, ha dialog om spørsmål som angår KDD og å godkjenne årlige handlingsplaner som følger opp delmålene og som samarbeidspartene enes om, som grunnlag for statlig tilskudd. KDD forplikter seg til å koordinere dialog mellom pilotene og berørte departementer. KDD forplikter seg til å

samarbeide med berørte departementer om å legge til rette for dialog mellom pilotene og aktuelle underliggende etater.

Møre og Romsdal fylkeskommune skal som hovedpart vurdere oppfølging av bygdevekstavtalen i sammenheng med prioriteringer i regional planstrategi og øvrig distriktstrettet innsats i fylket og årlige budsjettprioriteringer. Herunder skal fylkeskommunen samarbeide med piloten om prioritering av innsats mellom delmålene i avtalen. Fylkeskommunen skal videre støtte avtalekommunene i utformingen og oppfølgingen av avtalen og handlingsplanen, gi faglig rettleiding og samarbeide med avtalekommunene om gjennomføring av delmålene i avtalen der fylkeskommunen inngår i samarbeidet [med forbehold om endelig politisk vedtak].

3. Andre aktører med særlige roller i avtalen

Gjennom arbeidet har det blitt gitt særskilte oppdrag til andre aktører for å støtte opp under arbeidet med avtalen.

Statsforvalteren i Møre og Romsdal skal å legge til rette for dialog mellom statlige etater og avtalekommunene for de temaene som staten har inngått en avtale om. Statsforvalter skal ha selvstendig dialog med pilotene, samt fylkeskommunen, om utviklingsarbeidet og handlingsrom underveis. Dette innebærer å aktivt utforske samarbeidsformer og ha tidlig dialog med kommunene i aktuelle prosesser. Som navngitt samarbeidspart i avtalen skal statsforvalter bistå i tråd med øvrig ansvar og innsats.

Distriktssenteret skal bistå KDD, statsforvalterne, fylkeskommunene og pilotene i arbeidet. Distriktssenteret har en særlig viktig oppgave i å legge til rette for et felles prosjektleder-nettverk mellom pilotkommunene, og skal også legge til rette for erfaringsdeling mellom pulje1 og pulje 2. I tillegg skal Distriktssenteret på eget initiativ dele kunnskap med pilotene, innenfor sine fagområder, der de vurderer det er behov. Distriktssenteret skal delta i en ressursgruppe for begge puljene der fylkeskommuner og statsforvaltere deltar.

Husbanken skal, som samarbeidspart i avtalene, støtte kommunene med kapasitet og kompetanse på boligtematikk og bidra i handlingsplanarbeidet, herunder understøtte utforsking av samarbeidsformer og virkemidler innenfor Husbankens mandat.

Øvrige samarbeidsparter og deres forpliktelser er navngitt under hvert delmål.

4. Avtalens formål og omfang

Formålet med denne avtalen er å sikre at hovedparter i avtalen (se punkt 2) forplikter seg til å samarbeide omkring felles delmål og problemstillinger (se punkt 6). Avtalen skal bygge opp under faste samarbeidsstrukturer, legge til rette for dialog mellom partene og bidra til bedre sammenhenger mellom berørte politikkområder, forvaltningsnivåer og sektorer.

Partene skal gjennom avtalen bidra til å nå pilotenes mål om bosetting, tilgang på kompetent arbeidskraft og fremtidsrettet næringsutvikling i kommunene Smøla og Aure. Partene skal

fokusere på innsats som kan gjøre det mer attraktivt å bo og arbeide i kommunene og slik bidra til økt tilflytting og redusert fraflytting. Partene skal i oppfølging av avtalen samarbeide om å utvikle og teste ny distriktspolitik som kan ha overføringsverdi til andre distriktskommuner, samt mobilisere til økt utnyttelse av eksisterende ordninger. Avtalen skal også bidra til å teste ut nye samarbeidsformer, på tvers av kommuner og forvaltningsnivå.

Avtalen skal gi rammer for samarbeid mellom partene, avklare forventninger og skape forutsigbarhet om hvordan samarbeidet skal skje. Utover dette vil forpliktelsene beskrives nærmere i handlingsplan for oppfølging av avtalene, samt styringsbrev, budsjettbehandling mv.

Denne avtalen om samarbeid skal bidra til:

- å klargjøre viktige prinsipper og gjensidige krav og forventninger
- å sikre kontinuitet og forutsigbarhet for partene
- forståelse og respekt for hverandres synspunkter og arbeidsmåter
- å fremme avtalekommunenenes mål om bærekraftig vekst, styrke lokale arbeidsmarkeder, og utvikle attraktive sentrum og bomiljøer.

Eventuell uenighet søkes løst gjennom dialog.

Avtalen skal gjelde fra den er formelt godkjent av alle hovedparter og frem til 30. desember 2028. Ved avtaleslutt skal det vurderes om og i hvilken grad partene har levert på sine forpliktelser, slik de er definert i avtalen. Ved vurdering av måloppnåelse skal resultater fra arbeidet sees i sammenheng med øvrig innsats som treffer avtalekommunene i samme periode.

Tilskuddsordningen for utprøving av bygdevekstavtaler skal understøtte pilotens arbeid i prosessen. Handlingsplanen danner grunnlag for finansiering av oppfølging av avtalen, med forbehold om Stortingets årlige budsjettvedtak. Ytterligere finansiering skal avklares gjennom ordinære budsjettprosesser og synliggjøres i årlig oppdatering av handlingsplan for oppfølging av avtalen. Samarbeidspartene bør ellers bruke oppfølging av avtalen til å mobilisere til bruk av eksisterende ordninger.

5. Forankring

Piloten har stått fritt til å prioritere delmål og tiltak i tråd med lokale muligheter og utfordringer.

Ved avtaleinngåelse er avtalens innhold forankret i politiske vedtak i alle avtalekommunene, samt kommuneplanens samfunnsdel 2024-2036 for Smøla kommune og kommuneplanens samfunnsdel 2021-2033 for Aure kommune. Avtalens innhold skal videre forankres i arbeidet med eventuelle nye samfunnsplaner.

For Møre og Romsdal fylkeskommune er innsatsen forankret i politisk vedtak i fylkestinget, samt Fylkesplan for bærekraftfylket Møre og Romsdal 2025-2028.

Fra statens side er avtalens innhold forankret i regjeringsvedtak, samt i Meld. St. 27 (2022–2023) *Eit godt liv i heile Noreg – distriktspolitikk for framtida* og andre aktuelle styrings- og beslutningsdokumenter. Ved avtaleinngåelse er avtalen behandlet i regjering.

6. Innsatsområder, samarbeidsparter og forpliktelser

Målene i bygdevekstavtalen fordrer koordinert innsats fra flere sektorer. På noen områder er det primært aktuelt med et pilot-stat-samarbeid, på andre er det aktuelt å samarbeide med fylkeskommunale aktører. Disse er navngitte som samarbeidsparter under. I slike tilfeller forplikter også disse aktørene seg gjennom avtalen å samarbeide om å finne mulige løsninger. For hvert delmål skal partene enes om konkrete tiltak i årlige handlingsplaner, samt enes om å invitere andre aktører inn i arbeidet.

Arbeidet skal konkretiseres i sammenheng med øvrig innsats i avtalekommunene, og samordne innsats i den grad det er hensiktsmessig. Ved avtaleslutt skal pilotene rapportere på måloppnåelse for de enkelte delmålene. Partene under det enkelte delmål skal enes om hensiktsmessige måter å vurdere måloppnåelse som en del av arbeidet med handlingsplanene.

6.1 Delmål 1 Utvikle attraktive sentrum i tettsteder og tilrettelegge for flere boliger

Samarbeidsparter under dette delmålet omfatter avtalekommunene, Statsforvalteren i Møre og Romsdal og Møre og Romsdal fylkeskommune. Husbanken er samarbeidspart på de delene av delmålet som omfatter bolig, innenfor Husbankens mandat. Samarbeidspartene forplikter seg til i fellesskap å utvikle tiltak i en handlingsplan som støtter opp under avtalens delmål om å utvikle attraktive sentrum i tettsteder og tilrettelegge for flere boliger, og bidra til å gjennomføre handlingsplanen. Partene kan enes om å invitere øvrige samarbeidsparter inn i arbeidet, slik som DOGA og Distriktssenteret, eller andre ressursmiljøer innen steds- og tettstedsutvikling, utbyggere, investorer, næringsaktører og innbyggere.

Partene forplikter seg til å utarbeide strategier og tiltak for attraktive sentrum. Arbeidet med delmålet skal i hovedsak bygge på eksisterende mulighetsstudier og med særlig fokus på sosial bærekraft, boligbygging, møteplasser, økt aktivitet og samhandling. Partene skal som en del av arbeidet komme frem til konkrete tiltak.

Arbeidet innebærer mål om økt bruk av eksisterende virkemidler innen samfunn-, botilbud- og næringsutvikling. Dette kan også omfatte gjenbruk og transformasjon av eksisterende bygg. Avtalekommunene skal gjennom samarbeidet øke sin kompetanse til helhetlig sentrums- og boligutvikling.

6.2 Delmål 2 Øke tilgangen til kompetanse i arbeidslivet

Samarbeidsparter under dette delmålet omfatter avtalekommunene, Møre og Romsdal fylkeskommune og Statsforvalteren i Møre og Romsdal. Samarbeidspartene forplikter seg til i

felleskap å utvikle tiltak i en handlingsplan som støtter opp under arbeidet med å øke tilgangen til kompetanse i arbeidslivet, og bidra til å gjennomføre handlingsplanen. Partene kan enes om å invitere øvrige parter inn i arbeidet, slik som Distriktssentret, Nav, universiteter og fagskoler eller andre aktører innfor kompetanse, arbeidsmiljø, innovasjon, rekruttering og omdømmearbeid.

Partene forplikter seg til å dele kunnskap for å sikre best mulig innsikt i kompetansebehovet i arbeidslivet i avtalekommunene. Partene skal videre utrede og vurdere tiltak som kan møte det identifiserte behovet. Arbeidet skal omfatte både kompetanseheving og tilrettelegging for de som allerede er i arbeidsstyrken, samt vurdere tiltak for å imøtekomme behov for rekruttering, herunder inkludering av personer utenfor arbeidsstyrken. Kompetansebygging og styrket utviklingskapasitet i kommunene vil være en del av arbeidet.

6.3 Delmål 3 Samarbeid om forvaltning av areal, bærekraftig bruk og bevaring av natur

Samarbeidsparter under dette delmålet omfatter avtalekommunene, Møre og Romsdal fylkeskommune og Statsforvalteren i Møre og Romsdal. Samarbeidspartene forplikter seg til i fellesskap å utvikle tiltak til en handlingsplan som støtter opp under delmålet og styrker samarbeidet om forvaltning av areal, bærekraftig bruk og bevaring av natur, og bidra til å gjennomføre handlingsplanen. Partene kan enes om å invitere øvrige parter inn i arbeidet, slik som Miljødirektoratet, Riksantikvaren, Landbruksdirektoratet, lokale landbruks- og næringsaktører, miljø- og friluftsansjoner og kompetansemiljø.

Partene forplikter seg til å dele verktøy og kompetanse, og sammen utforske handlingsrommet for kunnskapsbasert og effektivt arbeid som fremmer bærekraftig forvaltning av naturområder i pilotkommunene. Innsats og tiltak med påvirkning på arealbruk skal skje innenfor rammene av de statlige planretningslinjene for arealbruk og mobilitet. Partene skal også samarbeide for økt utnyttelse av næringspolitiske virkemidler for innovasjon, forskning og utvikling.

6.4 Delmål 4 Tilgang på energi og muligheter til kraftproduksjon

Samarbeidsparter under dette delmålet omfatter avtalekommunene, Møre og Romsdal fylkeskommune og Statsforvalteren i Møre og Romsdal. Samarbeidspartene forplikter seg til i fellesskap å utvikle tiltak til en handlingsplan for å støtte opp under delmålet om å utforske tilgang på energi og muligheter til kraftproduksjon, og bidra til å gjennomføre handlingsplanen. Partene kan enes om å invitere øvrige parter inn i arbeidet, slik som NVE, netteiere, utbyggere, bransjeorganisasjoner og aktører som jobber med kraftproduksjon eller enøktiltak.

Partene skal under dette delmålet samarbeide om å kartlegge muligheter og hindringer for videreutvikling av samfunn og næring knyttet til kraft i avtalekommunene og regionen. Arbeidet skal videre beskrive forslag til mulige løsningsmodeller.

Partene skal sammen utforske muligheten for å styrke utviklingen av avtalekommunenes rolle som vertskapslokasjon og myndighet for kraftutbygging. Partene skal også vurdere mulige tiltak for å redusere kraftforbruket i avtalekommune. Dette kan blant annet inkludere å se på mulighetene for smarte strømløsninger, enøktiltak, forbruk og lokal kraftproduksjon. Delmålet ses i sammenheng med delmål 2 Øke tilgangen til kompetanse i arbeidslivet.

6.5 Delmål 5 Tiltak for å bedre mobilitet for innbyggere og tilreisende

Samarbeidsparter under dette delmålet omfatter avtalekommunene og Møre og Romsdal fylkeskommune. Samarbeidspartene forplikter seg til i fellesskap å utvikle tiltak i en handlingsplan som støtter opp under delmålet om å øke mobiliteten for innbyggere og tilreisende, og bidra til gjennomføring av handlingsplanen. Partene kan enes om å invitere øvrige parter inn i arbeidet, slik som forsknings- og utviklingsmiljøer, Innovasjon Norge, Statens vegvesen og regionale og lokale transportselskaper.

Partene skal under dette delmålet samarbeide for å styrke hverdagslogistikk og mobilitetstjenester i avtalekommunene. Dette skal skje gjennom å dele kunnskap og utforske nye løsninger. Arbeidet skal ses i sammenheng med øvrig behov for næringsliv og velferdsproduksjon. Samarbeidet innebærer involvering av ulike målgrupper for blant annet å utforske alternative løsninger for transport, samt bedre utnyttelse og samordning av eksisterende transporttilbud.

7. Overordnet oppfølging av avtalen

Avtalen skal følges opp av en handlingsplan som skal revideres årlig. Avtalekommunene har ansvar for å utforme handlingsplanen i samarbeid med navngitte samarbeidsparter (jf. rammene for tilleggsbevilgningen, formidlet i brev fra KDD i desember 2024). Roller og ansvar vil beskrives nærmere i handlingsplan for oppfølging av avtalen. Se for øvrig omtale av forpliktelser under punkt 2. hovedparter i avtalen.

KDD vil invitere hovedpartene til politisk dialog om framdrift og status i avtalene på årlig basis. Her vil det legges til rette for dialog med andre departementer om saker til politisk vurdering. Avtalekommunene forplikter seg til politisk behandling av status i arbeidet i forkant av de politiske dialogmøtene.

KDD vil sammen med partene bli enige om en felles evalueringsstrategi med rom for tilpasning til hver avtale. KDD vil i tillegg utarbeide et felles evalueringsdesign som også er tilpasset den enkelte avtale. Designet skal utarbeides i lys av konkretiseringer i handlingsplanarbeidet. Partene kan videre bli enige om rapportering og evaluering etter behov.

Avtalen er signert av

Avtalepart	Dato for politisk vedtak
Aure kommune	
Smøla kommune	
Kommunal- og distriktsdepartementet	
Møre og Romsdal fylkeskommune	